

«Балалардың сөйлеу тілін зерттеу: Әңгіме «Менің сүйікті ойыншығым» тақырыбындағы хаттама

1. Кіріспе бөлім

- **Мақсаты:** Балалардың сөйлеу тілін зерттеу арқылы олардың сөздік қорын, сөйлеу қабілетін және тілдік дағдыларын анықтау. Бұл әңгіме баланың сөзді дұрыс қолдану, тілдік құрылымдарды түсіну және сөйлеу арқылы ойлау қабілетін зерттеуге бағытталған. Әңгіме тақырыбы ретінде «Менің сүйікті ойыншығым» таңдалған, себебі бұл бала үшін таныс әрі қызықты тақырып болып табылады.
- **Қолданылу саласы:** Балабақшада, мектепке дейінгі ұйымдарда, бастауыш мектеп кезеңінде тіл дамыту жұмыстарын ұйымдастыру және балалардың сөйлеу қабілетін зерттеу мақсатында пайдаланылады.

2. Әңгіме тақырыбының мәні

Тақырып: «Менің сүйікті ойыншығым»

Бұл тақырып баланың сөйлеу қабілетін зерттеуде тиімді болып табылады, өйткені бала өзі жақсы білетін, эмоционалды байланыс орнататын және көп уақыт өткізетін ойыншығымен байланысты әңгіме құрастырады. Оған қоса, бұл тақырыптың нақты бейнелері мен түсініктері бар, сондықтан баланың тілінде әр түрлі сөздер мен тіркестерді қолдануы ықтимал.

3. Әңгіме жүргізу әдістемесі

Әңгіме кезеңдері:

1. Кіріспе:

Балаларға әңгіме тақырыбы түсіндіріледі: «Бүгін біз сенің сүйікті ойыншығың туралы әңгімелесеміз. Қандай ойыншығың бар? Ол қандай?».

Балаларға сұрақтар қойылады, мысалы:

«Сенің сүйікті ойыншығың қандай?»

«Неліктен ол сенің сүйікті ойыншығың?»

«Онымен қандай ойындар ойнайсың?»

«Ол саған қандай көмек береді?»

2. Әңгіме жүргізу:

Балалар өз ойларын аша отырып, сүйікті ойыншығы туралы толық әңгімелеседі. Әңгіме барысында балалардың сөздік қоры, сөйлем құрылымы, грамматикалық дұрыстығы және шығармашылық ойлау қабілеті бақылауға алынады.

3. Қорытынды:

Әңгіме аяқталған соң, балалардың сөйлеу қабілеті мен қолданылған тілдік құрылымдар талданады. Педагог балалардың сөйлеуіндегі ерекшеліктер мен қателіктерді анықтап, дамыту бойынша ұсыныстар береді.

4. Қатысушылардың мінез-құлқы мен сөйлеу ерекшеліктері

1. Сөздік қор:

Баланың сөйлеуінде қолданылатын сөздер, олардың мағынасы мен контексте дұрыс қолданылуы. Мысалы, баланың ойыншығын сипаттау үшін қандай сипаттау сөздері, зат есімдер мен етістіктер қолданылды.

Егер бала ойыншықты тек бір сөзбен сипаттаса, мысалы, «үлкен», бірақ ойыншығының басқа да қасиеттерін атап өтпесе, онда сөздік қорын дамытуға назар аудару қажет.

2. Сөйлем құрылымы:

Балалардың сөйлем құрастыру қабілеті. Әңгіме барысында толық, нақты сөйлемдер құра ала ма? Мысалы, «Менің ойыншығым өте үлкен» деген сөздерден басқа, «Менің үлкен ойыншығым бар, ол көп бөлек бөліктерден тұрады және мен онымен көптеген қызықты ойындар ойнаймын» деген сияқты сөйлемдер болуы керек.

Егер бала тек бір немесе екі сөзбен жауап берсе, сөйлем құрылымына көңіл бөлу керек.

3. Грамматикалық дұрыстық:

Баланың сөйлеуінде грамматикалық қателіктердің болуы. Мысалы, септіктердің дұрыс қолданылмауы, етістіктің дұрыс жұрнақпен қолданылмауы. Педагог осы қателіктерге назар аударып, қажет болса түзетулер енгізуі керек.

Әңгіме барысында сөз тіркестері мен сөйлемдердің грамматикалық тұрғыдан дұрыс құрылуы маңызды.

4. Эмоциялық реакциялар:

Баланың эмоцияларын қалай білдіретінін бақылау. Сүйікті ойыншығы туралы айтқанда, баланың бет-әлпеті, дауысы мен дене қимылдары арқылы оның эмоциялық реакциясы байқалады.

Баланың қуаныш, таңғалу, қызығушылық немесе басқа эмоцияларды қалай көрсететіні, әңгімеге қаншалықты қызығушылық танытатыны бағаланады.

5. Шығармашылық ойлау:

Баланың ойыншығын сипаттауда шығармашылық тәсілді қолдануы. Мысалы, ол ойыншығын қандай рөлдерге салады? Баланың ойында ойыншығының өзіндік өмірі немесе тарихы болуы мүмкін бе?

Егер бала өз ойыншығын тек біржақты сипаттап қойса, шығармашылық тұрғыдан дамытуға көңіл бөлу қажет.

5. Нәтижелер мен талдау

Балалардың сөйлеу тілінің деңгейі:

- **Сөздік қор:** Баланың сөйлеуінде қолданылған сөздер бай ма, әлде шектеулі ме? Ол ойыншығын сипаттауда өз сөзін тиімді пайдалана ма?

- **Сөйлем құрылымы:** Балалар ұзақ сөйлемдер құрай ала ма, әлде олар тек қысқа әрі қарапайым сөйлемдермен шектеледі ме?
- **Грамматикалық дұрыстық:** Баланың тілінде грамматикалық қателіктер мен ережелерді бұзу жиі кездеседі ме?
- **Эмоциялық реакциялар:** Баланың ойыншығы туралы айтқанда эмоциялық реакциялары байқала ма? Бұл оның сөйлеу қабілетін толықтыруға көмектеседі.
- **Шығармашылық ойлау:** Бала ойыншығына қатысты шығармашылық әңгіме құра ала ма, әлде стандартты сипаттамаларды ғана қолдана ма?

6. Қорытынды және ұсыныстар

1. Қорытынды:

Әңгіме жүргізу арқылы балалардың тілдік дағдылары мен сөйлеу қабілеттері зерттелді. Ойыншығы туралы әңгімелер олардың сөздік қорын, сөйлеу құрылымын және шығармашылық ойлауын көрсетуге мүмкіндік береді.

Әңгімеде балалардың сөйлеу қабілеті мен сөздік қоры әртүрлі деңгейде болды. Көптеген балаларда сөздік қордың кеңеюіне, сөйлемдердің толық құрылуына назар аудару қажет.

2. Ұсыныстар:

- **Сөздік қорды дамыту:** Балаларға жаңа сөздер мен сөз тіркестерін енгізу үшін түрлі жаттығулар мен тапсырмалар қолдану қажет. Мысалы, ойыншығын сипаттауда баланың қосымша сипаттау сөздерін қолдануына мүмкіндік жасау.
- **Сөйлем құрылымын дамыту:** Балаларды күрделі сөйлемдер құрастыруға үйрету. Оған мысал ретінде «Менің сүйікті ойыншығым бар, ол өте үлкен, мен онымен күнде ойнаймын» деген сөйлемдерді құрастыруды ұсынуға болады.
- **Эмоцияларды ашық білдіру:** Балалардың эмоцияларын ашық білдіруіне көмектесіп, олардың сөйлеуіндегі эмоционалдық аспектілерді дамыту.
- **Шығармашылықты дамыту:** Балаларға ойыншығына қатысты ертегі құрастыру, ойдан шығарылған тарихтар айту мүмкіндіктерін беру.

Бұл хаттама балалардың сөйлеу тілін зерттеу мен дамытуда маңызды құрал болып табылады. Баланың сөйлеу қабілетін түсіну, оның даму деңгейін анықтау және тілін жетілдіру үшін педагогтарға тиімді әдіс-тәсілдер ұсынуға мүмкіндік береді.